

UDK 339.727.22 (497.6)

ПОЛИТИКА СТРАНИХ УЛАГАЊА СА ОСВРТОМ НА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

FOREIGN INVESTMENTS POLICY WITH SPECIAL ATTENTION TO BOSNIA AND HERZEGOVINA

Рајко Касагић*

Резиме

Међународни економски односи зависе од политичких односа између држава. Они су међусобно условљени и повезани. Свака држава која има намјеру и циљ развоја своје привреде, настојаће на са другим државама успостави добре или бар сношљиве политичке односе. То ће имати значај за страна улагања у привреду те земље само ако је претходно добро успоставила унутрашње политичке прилике и обезбиједила владавину права у складу са прихваћеним принципима међународног трговинског права. Политички и тек онда економски елементи су основни услови уз тржишно привређивање, улагање страног капитала у једну земљу и слободни располагања остварене добити из уложеног капитала. Страно улагање није донаторство него економски интерес ради остваривања добити која мора бити већа од уложених средстава запошљавајући раднике - грађане земље у којој капитал улаже. У томе се огледају узајамни интересе нерезидента и државе у којој овај улаже свој капитал. Запошљавањем нове радне снаге стварају се бољи социјални услови живота те земље, због чега је свака земља заинтересована да створи повољне услове за улагање страног капитала у њезине привреде субјекте. Улагањем страног капитала у једну земљу стварају се добри услови за учешће привредних субјеката, који припадају различитом суверенитету у свјетском тржишту, и формирају свјетске цијене производа и услуга привредног карактера. Ту улогу остварује и Свјетска банка као и Европска инвестициона банка.

---

* Проф. др Рајко Касагић, ванредни професор, Економски факултет Бања Лука

Босна и Херцеговина има правне претпоставке за улагање страног капитала у њезине привредне субјекте, односно у привреду, али недостају политичке претпоставке као темељ развоја економских односа са иностранством. Због тога је видљива незаинтересованост страних улагача капитала у привреду ове земље. Улагања међународне заједнице углавном се односе на отклањање посљедица ратне штете, што се показало као недовољним за повећање стопе запослености због чега је у БиХ велики број сиромашних породица.

Кључне ријечи: Капитал, страна улагања, добит, концесије, подјела рада, кооперација, специјализација, свјетско тржиште.

Summary

International economic relations depend on political relations between the states. They are mutually conditioned and related. Every country, aiming at development of its industry, will strive to maintain good or at least tolerant political relations. This will be very important for foreign investments in the industry of the country only if it previously establishes internal political conditions and the rule of law in accordance with approved principles of international trade law. Political and economic elements form basic conditions together with market economy, foreign capital investment and free use of profit from invested capital. Foreign investing is not a donation, but an economic interest intended to make a profit which has to be higher than invested money by recruiting the citizens of the country where the capital is invested. This reflects mutual interests of the non-residents and the state. Recruitment creates better social conditions of living and, therefore, every country is interested in creating favourable conditions for foreign investments. In this way, foreign investments provide good conditions for participation of industrial subjects which belong to different types of sovereignty on the world market and form the prices of products and industrial services in the world. This is the role of World Bank as well as European Investment Bank.

Bosnia and Herzegovina has legal assumptions for foreign investments, but lacks political assumptions as a base for development of economic relations with abroad. Due to this fact, foreign investors are not interested to invest their money in industry of this country. Investments of international community are mainly concerned with elimination of consequences of war damage, which proved to be insufficient to raise the unemployment rate. This causes a great number of poor families in Bosnia and Herzegovina.

Key words: capital, foreign investments, profit, concession, division of work, cooperation, specialization, world market.

Увод

Свака земља у транзицији плановима привредне реформе и текуће привредне политике, уз основни циљ прелажења на тржишно привређивање, полаже велику наду у директна страна улагања. То је разумљиво, јер на тај начин та земља врло брзо долази до ликвидног свјежег капитала ради покретања производних капацитета и отварања нових радних мјеста. Страна улагања нису значајно улазила у привредне токове земаља у транзицију, па су се те земље задуживале улазећи у кредитне аранжмане. Ни задуживања у иностранству по основу кредита не иде жељеним током, јер међународним финансијским организацијама које одобравају кредите управљају САД и Група-7. За добијање међународних кредита потребно је испунити строге економске услове, а додатно и политичке. Један од најтежих економских услова јесте редовно сервисирање већ постојећег дуга, а земље у транзицији, најчешће, за сервисирање старог дуга, морају се поново задуживати. Земље које се налазе у привременим платним потешкоћама могу тражити помоћ од Међународног монетарног фонда путем евентуалног (Stand-by) кредита ако докажу оправданост свога захтјева, уз излагање основних карактеристика своје будуће економске политике, која треба да земљу извуче из неповољне економске ситуације у наредном период.

Страна улагања се заснивају на политичком амбијенту којим су створени услови за несметане привредне токове у одређеној земљи, па тек онда, и економском амбијенту дате земље у транзицији. Уколико нису створени услови за тржишно привређивање, који претпостављају једнакост привредних субјеката, слободан увоз и извоз капитала, располагање са добити (профитом) и његово изношење из земље у којој је капитал уложен, доказ је да дипломатија земље није остварила услове за страна улагања, због чега, не само да у таквој земљи нећи бити страних улагања, него ће и домаћи капитал потражити сигурније тржиште.

Одлучно треба одбацити илузије да ће убрзавањем започете приватизације доћи страни капитал, јер он кола унутар свјетски развијених земаља око 90%. Значи да је за преосталих 10% остало да се боре земље у развоју. Искуства говоре да страни капитал долази да заради што је могуће више и да што прије врати уложена средства, плашећи се ризика нестабилног и неизграђеног тржишта. Ипак, земље у транзицији морају у свом развоју рачунати на директна страна улагања и тиме стварати правни оквир и друге мјере које ће створити сигурност страним улагачима у дотичној земљи.

Политика страних улагања, коју води једна држава, подразумијева сву активност те државе која стимулише страна физичка и правна лица да

развијају привреду, или другу профитну дјелатност у тој земљи. Наравно, подразумијева се да политика страног улагања мора бити од обостраног интереса. Страно улагање није донаторство, због чега сваки привредник или друго физичко и правно лице, за уложена средства, мора остварити, путем добити, више од уложеног износа. То могу обезбиједити повољан амбијент, повољни и једнаки услови за привреднике у тој земљи. шта ствара те услове? Држава својом правном регулативом. Међутим, одговарајући прописи често су производ политичког и економског амбијента. На то не може да утиче социјални, културни, религијски идентитет, него и сила, ако је потребно, да се пробие баријера склоности ка учмалој затворености властите привреде, ради очувања “суверенитета” који је данас имагинаран у односу на економске интеграције и комплементарност развоја привреде економских региона, односно полазећи од принципа глобализације. Економски интереси повезују народе повећавајући стопу запослености, као једно од битних права човјека за изналагања властите среће. Када је Квебек покренуо иницијативу издвајања из Канаде, економски интереси су нашли предност у односу на националне, јер би тим издвајањем животни стандард опао за око 20%, а администрација би отпустила с посла око 700.000 радника. Наравно, самосталност Квебека била би привидна, а проистиче од националног интереса грађана француске националности који ту живе, јер економско осиромашење једног народа је повезано са падањем политичке моћи тог народа. Тренд економских интеграција, који је сада у процесу ширих размјера, уколико се не искористи него се прихвати животарење на маргинама, равно је губицима народа које је мимоишла реформација у 15. вијеку, на основу ренесансе. На маргинама тог прогреса остале су БиХ, Србија, Црна Гора и Македонија.

Политичка атмосфера за страна улагања у БиХ још није повољна и поред супротних тврдњи. Како правдати да је за непуне три године страног улагања у Србији и Црној Гори, након укидања економских санкција, премашило износ улагања у БиХ за седам година, рачунајући то вријеме од престанка ратовања, мада је на просторима БиХ отворено присуство Организације уједињених нација за разлику од Србије и Црне Горе?¹ шта је било са грађанима бивше СФРЈ са територија које је

---

¹ Према члану 55 Повеље Уједињених нација, обавеза ове међународне организације је да, у циљу стварања услова стабилности и благостања, који су нужни за одржавање мировних и пријатељских односа међу нацијама заснованих на поштовању начела равноправности и самоопредјелјења, помаже и ради на побољшању животних услова, пуне запосленост, привредном и друштвеном напретку и развоју. Међутим, стопа незапослености у БиХ је око 40%.

заобишла реформација ренесансе? Исељавали су се у великом броју у земље Америке. Уколико се не створи повољан политички амбијент за страна улагања у БиХ, судбина исељавања народа БиХ ће се поновити. Створени правни амбијент за страна улагања није довољан и сам за себе не може да получи резултате без политичког амбијента, као синонима правне сигурности и гаранције заштите уложених средстава, реда и послуша.²

Кад је у питање политичко-економска позадина у БиХ, и с тим у вези прихватање интеграција дјелимичним ограничењем суверенитета, у многоме се своди на потребу осигурања мира и економске обнове, као заједничког обзира према свим народима БиХ и враћања међународног кредибилитета. То је могуће само успостављањем унутрашње политичке стабилности, економског процеса и легалитета. Из тога ће проистећи могућност активног учешћа у процесу одлучивања у интеграционим процесима.

Принципи међународног трговинског права

Страна улагања у развој привреде било које земље имају вишеструки значај. Развојем привреде стварају се услови реализације начела IX, члана 55 тачка а) Повеље Уједињених нација, јер се на тај начин “повећава животни стандард, остварује пуна запосленост и услови за економски и социјални напредак и развој”. Стварају се повољнији услови за развој свјетског тржишта и глобализације, заједничким учешћем у подјели рада, путем специјализације и кооперације. На тај начин међународна подјела рада постаје облик интернационализације производних снага људског друштва³. У овом непрекидном кретању капитала настају дубоке промјене у самој производњи. Изједначавају се, или пак приближавају, услови привређивања и стварају услови за заједнички наступ на свјетском тржишту. Синтеза различитости

Члан 76 исте Повеље утврђује основне задатке старатељства, у складу с циљевима Уједињених нација, а то су развој поштовања према правима човјека и према основним слободама за све без обзира на расу, пол, језик или вјероисповјест, као и развој осјећања узајамне зависности народа у свијету. Зависност међу нацијама Уједињене нације нису успјеле развити у БиХ за минулих десет година.

² Под притиском замршених и нездравих вјерско-политичких прилика, Босна је постепено ишла у сусрет својој пропасти и, како Клаић каже, “много прије несретне катастрофе г. 1463. била спугана у вериге турских султана”. В. Клаић, Повиест Босне до пропасти краљевства, Загреб, 1882., стр. 124. Цитат И. Андрић, Развој духовног живота у Босни под утицајем турске владавине, Београд, 1997.

У земљи “не бијаше реда ни послуха, него отимачине, непослуха и разбојства.” В. Клаић, Ибид. стр. 243. Колико је само сличности и поновљених појава у садашњем времену.

³ Е. Т. Усенко: *Форми регулација социјалистичког међународног раздјелија труда*, Москва, 1965, стр. 10.

подручја, грана привреде, предузећа, улагањем капитала у развој привреде једне земље доводи до све већег, али постепеног привредног повезивања на свјетском тржишту.

Међународни привредни односи,⁴ као дио међународних односа уопште, подложни су извјесним општим принципима који у овој материји важе као општеприхваћени. То су принципи (начела): слободе трговине, слободе саобраћаја, слободе трансфера новца, начело најповлашћеније нације, начело реципроцитета, минимални систем, систем националног третмана, преференцијални систем, систем правичног третмана, систем отворених врата⁵. Сви ови принципи имају значајан утицај на страна улагања у развој привреде једне земље. Они не функционишу изоловано, него се комбинују међународним уговорима између потписника одређујући доминантан принцип. Тржишна привреда и слобода трговине, без већег утицаја државе на привредне токове, има значајан допринос развоју међународних економских односа. Наиме, међународни политички односи су једна од претпоставки за међународне економске и међународне привредне односе. Страни привредни субјекти, који улажу средства ради оснивања предузећа у другој земљи, траже заштиту уложеног капитала и слободу располагања, односно износа девизних средстава по основу добити остварене улагањем. Системи националног третмана, правичног третмана или отворених врата, имају највећи значај за једнакост страних физичких или правних лица за улагање властитог капитала у развој привреде друге земље, јер се њима остварује начело слободне трговине, што је основна сврха глобализације.

Извори права за страна улагања

Изворе права, којима се регулишу питања страног улагања, можемо подијелити на правне изворе БиХ, правне изворе Републике Српске и правне изворе ФБиХ. Међутим, овдје ћемо говорити о правним изворима БиХ и правним изворима Републике Српске, јер правни извори ентитета проистичу из јединствене политике страних улагања БиХ.

а) Правни извори БиХ

Страна улагања у БиХ уређена су:

⁴ А. Голдштајн, Као међународни привредни односи сматрају су “скуп правила којима се уређују трговачки односи приватно правне природе, а који укључују различите земље”, *Међународно трговачко право - Конвенције, правила, ојћи увјетии пословања*, Загреб, 1970, стр. XI.

⁵ Више о томе, Р. Ђуровић: *Међународно привредно право*, Београд, 2000, стр. 35 - 57.

- aa) Законом о политици директних страних улагања у Босни и Херцеговини⁶,
- аб) Законом о примјени Закона о политици директних страних улагања у Босни и Херцеговини⁷,
- ав) Уредбом о регистрацији директних страних улагања⁸,
- аг) Законом о царинској политици Босне и Херцеговине⁹,
- ад) Уредбом о спровођењу Закона о царинској политици Босне и Херцеговине¹⁰.

б) Правни извори Републике Српске

Страна улагања у Републику Српску, поред прописа БиХ, уређена су и прописима Републике Српске, а то су:

- ба) Закон о страним улагањима,
- бб) Закон о концесијама,
- бв) Закон о порезу на добит

Права повластица и заштита страних улагања

а) Општи оквир

Законска регулатива страних улагања у БиХ полази са констатацијама Преамбуле Закона о политици директних страних улагања у БиХ:

- да је БиХ ушла у ново раздобље мира и стабилности,
- да је БиХ усвојила отворену, слободну тржишно вођену политику,
- да је БиХ одлучна у настојању да промовише, омогући и заштити улагања приватног сектора,
- да улагања треба да буду подстакнута повољним инвестиционим окружењем,
- да устави Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске стварају услове за подстицање страних улагања,
- да је Босна и Херцеговина чланица Мултилатералне агенције за давање гаранција за улагања, а и страна уговорница у Конвенцији за рјешавање инвестиционих спорова између држава и држављана других држава.

При томе је регулисана само основна политика и принципи учешћа страних улагача у привреди БиХ, обезбјеђујући стабилну политику и

---

⁶ Сл. гласник РС бр. 17/99.

⁷ Сл. гласник РС бр. 17/99 и Сл. Гласник БиХ бр. 17/99.

⁸ Сл. гласник РС бр. 23/99.

⁹ Сл. гласник РС бр. 17/99.

¹⁰ Сл. гласник РС бр. 35/02.

правни оквир за права повластица и заштите страних улагача. Ова материја је конкретније уређена правним изворима ентитета.

Под “страним улагачем” треба разумјети физичко лице које нема пребивалиште, нити своје главно мјесто пословања у Босни и Херцеговини, или правно лице формирано према страним законима које има своју регистровану канцеларију, централну управу, или главно мјесто пословања у некој страниој земљи (члан 2, ст. 1 Закона).

“Директно страно улагање” или “страно улагање” значи стицање, стварање или проширење било којег пословног подухвата, или било које активности која, сама или са другом, истовремено, или једна за другом, има за исход омогућавање једном или више страних улагача стицање, или повећање контроле над неком компанијом која под својом контролом обавља индустријске, пољопривредне, комерцијалне и финансијске послове и послове везане за некретнине, услуге или друге активности, или да омогући проширење предузећа које је већ под контролом страног улагача (чл. 2 ст. 1 Закона).

“Страна контрола” значи свако учешће од преко 10% капитала и (или) гласачких права чији су директни носиоци страни улагачи, или неко домаће правно лице под таквом контролом (чл. 2, ст. 3 Закона).

“Резидент Босне и Херцеговине” значи физичко лице које има пребивалиште или боравиште у Босни и Херцеговини, запослено је, или самостално ради, или има свој центар економских интереса у БиХ, или неко правно лице конституисано по законима БиХ, или ентитета, и које има регистровано сједиште, централну управу или главно мјесто пословања у БиХ (чл. 2, ст. 4 Закона).

“Улог” значи власнички интерес који неки улагач посједује у неком предузећу.

“Слободна конвертибилна валута” значи свака валута коју тако оквалификује Међународни монетарни фонд.

“Јавно информисање” значи пренос информација на радију, телевизији (искључујући кабловску), електронским медијима (искључујући интернет), новинама и другим публикацијама које се производе првенствено за локално тржиште (чл. 2, ст. 8 Закона).

б) Права страних улагача

Са становишта политике страног улагања у привреду било којег ентитета Босне и Херцеговине, страни улагач има право да инвестира или реинвестира добит из таквих улагања у све секторе привреде као и резидент Босне и Херцеговине. Ово значи да се неће вршити дискриминација страних улагача ни по ком основу (чл. 3 Закона о политици директних страних улагања у БиХ). Ипак, страни улог у предузеће које се бави производњом и продајом оружја, муниције,

експлозива за војну употребу, војне опреме и јавним информисањем не може прећи проценат од 49% вриједности главнице.

Страна улагања су изузета од плаћања царина и царинских обавеза, искључујући царинско евидентирање (чл. 10 Закона).

Право је страних улагача да на територији БиХ отворе рачуне код било које пословне банке у домаћој или слободној конвертибилној валути (чл. 11 Закона). Они могу слободно да врше конверзију домаће валуте у било коју слободну конвертибилну валуту ради плаћања која се односе на њихова улагања, а добит остварену улагањем да трансферишу у иностранство, слободно и без одлагања, у слободној конвертибилној валути, укључујући, али не ограничавајући се на:

- добит од улагања остварену у облику профита, дивиденди, камата и других облика,
- средства која улагачи стекну након дјелимичне или потпуне ликвидације својих улагања у БиХ, или од продаје имовине, односно власничких права,
- накнаду која им се исплати по основу национализоване, експроприсане или реквириране имовине у општем интересу.

Права страних улагача са територија бивше СФРЈ ограничена су принципом реципроцитета (чл. 12 Закона).

Одобрење и евиденција страних улагања

Сва страна улагања морају се евидентирати код надлежног органа БиХ и надлежног органа Републике Српске (чл. 5 Закона). Евидентирање има вишеструки значај. Сазнање о обиму улагања даје до знања органима власти да ли су створили одговарајући амбијент који привлачи стране улагаче, или је потребно нешто мијењати, односно усавршавати постојеће прописе или унутрашњу политику која ће привући стране улагаче. Статистички подаци о страном улагању једне државе недвојбено говоре о економским односима, сигурности капитала, каматној стопи у тој држави, као и њезиној повезаности са привредама држава у окружењу. Ако је каматна стопа већа од добити, или је отежан извоз из те државе због ограничавајућих прописа, или других разлога, то је довољан показатељ да привреда те државе не може бити конкурентна на слободном свјетском тржишту, па стога нико, од иностраних привредника, неће улагати своја средства у развој предузећа неспособног за тржишну привреду. Таква улагања значила би губитак уложених средстава, што је супротно интересу профитног привређивања. Значи да евидентирање страних улагања упућује органе власт на одређене

активности, ако су улагања мала, или нису заступљена у одговарајућим привредним гранама.

Страна улагања се региструју код Министарства за економске односе са иностранством. Страни улагачи су дужни поднијети пријаву Министарству ради регистрације уговора или другог акта о улагању, као и свих измјена везаних за та акта. Регистрација страног улагања, које подлијеже претходном одобрењу Министарства одбране и Министарства за информисање, врши се након издавања одобрења надлежног министарства. То су улагања у сектор привреде, чије је страно улагање ограничено максимално на износ главнице од 49%. Министарство за економске односе са иностранством, као надлежни орган, дужно је да по захтјеву одлучи у року од 30 дана, или да у том року обавијести подносиоца захтјева да ће о захтјеву одлучити накнадно. Коначно рјешење о страном улагању мора бити донесено у року 90 дана од дана подношења захтјева (чл. 1, ст. 1, алинеја 4 Уредбе о регистрацији директних страних улагања)¹¹. Њутање администрације у законском року, и у овом случају, сматра се да се захтјеву страног улагача удовољено.

Облици страних улагања могу бити: оснивање привредног правног лица у потпуној својини страног улагача; оснивање привредног правног лица у заједничкој својини домаћег и страног улагача; улагање у постојеће привредно правно лице и посебни облици улагања (чл. 12, ст. 1 Закона о страним улагањима РС).

Страна улагања путем концесија

а) Општи појам концесије

У овом дијелу рада ћемо излагати само о концесијама које се дају концесионарима као страним правним лицима којима се додјељује концесија. Шта је заправо концесија? То је право које надлежни орган управе (министарство или други орган власти, као концедент) додјељује у сврху изградње инфраструктуре и/или услуге, те експлоатације природних богатстава. Концесија је право обављања привредних дјелатности коришћењем природних богатстава, добара у општој употреби и обављања дјелатности од општег интереса (чл. 2, ст. 1 Закона о концесијама). Дјелатности су различите и могу бити само оне које закон одреди.¹² Набројаћемо само неке од тих дјелатности. То су: изградња и коришћење или коришћење путева и припадајућих инфраструктурних објеката; жељезничких пруга, шловних канала и лука

¹¹ Сл. Гласник бр. 23/99.

¹² Чланом 4 Закона о концесијама одређени су предмети концесије (Сл. гласник РС бр. 25/2002).

и аеродрома; коришћење водотока и других вода; изградња енергетских објеката; изградња и/или коришћење хидроакмулација изузев преноса електричне енергије; истраживање и/или коришћење енергетских и других минералних сировина; истраживање и/или коришћење сирове нафте и земног гаса; коришћење грађевинских земљишта; коришћење шума и шумског земљишта; изградња, коришћење и управљање цјевоводним транспортом нафте и гаса и складиштење у цјевоводним терминалима; ловство и риболов; игре на срећу; коришћење љековитих, термалних и минералних вода; уређење и/или коришћење корита, обала ријека и језера; коришћење пољопривредног земљишта.

б) Органи који одлучују о концесијама и њихова надлежност

Органи који учествују у поступку одобравања концесије су: Влада, орган управе којег одреди Влада као концедента и Комисија за концесије (чл. 6 и 7 Закона о концесијама РС).

Поступак додјеле концесија почиње израдом Документа о политици додјеле концесија од стране Комисије за концесије (чл. 14 Закона). У слиједећој фази израђује се студија економске оправданости за сваки пројекат који је предвиђен за давање на концесију прије јавног позивања потенцијалних понуђача (чл. 23 ст. 1 Закона). Ову студију израђује одговарајуће министарство, или орган којег одреди Влада, и доставља Комисији за концесије на разматрање и одобравање. Комисија је обавезна да у року од мјесец дана од дана пријема студија обавјештава надлежни орган о томе да ли је пројекат одобрен. Приликом доношења одлуке Комисија узима у обзир:

- утицај пројекта на давање услуга корисницима,
- утицај пројекта на накнаду која се наплаћује корисницима,
- да ли се пројекат уклапа у циљеве утврђене у Документу о политици додјеле концесија,
- да ли пројекат доноси чисту добит Републици Српској (чл. 23, ст. 2, 3 и 4 Закона).

Уколико не одобри пројекат, Комисија може дати приједлог и/или препоруку која би пројекат учинили прихватљивим. Након одобрења Комисије, концедент израђује приједлог јавног позива и доставља га Комисији на разматрање.

Јавни позив садржи: опис пројекта; дефиницију економских и правних услова и захтјева који се односе на пројекат; износ накнаде за концесију и накнаде таксе за учешће на јавном позиву; опис средстава и имовине која се даје на располагање концесионару; критеријум за оцјењивање понуда и додјеливање концесија; рок за достављање понуда; нацрт уговора о концесији; списак потребних дозвола и одобрења или других

овлашћења и пореске повластице које су везане за пројекат, ако постоје. Пошто је Комисија одобрила јавни позив, концедент расписује јавни позив и позива заинтересоване стране улагаче да се пријаве.

в) Доношење одлуке о додјели концесија и закључење уговора

Одлуку о додјели концесија најповољнијем понуђачу доноси Влада (чл. 26, ст. 1 Закона) или други орган којег власти Влада као концедент (чл. 5, ст. 1 Закона). Приједлог одлуке припрема Комисија полазећи од критерија утврђених у јавном позиву и да ли је концесионар високог ранга у односу на остале понуђаче. Након избора са концесионаром се закључује уговор о концесији. Уговор о концесији се закључује на одређено вријеме које не може бити дуже од 30 година. Ако се појаве изузетне околности које захтијевају улагања за које је потребан дужи временски период, уговорни рок се може продужити, али не може бити дужи од 50 година. Уговор се може обновити, али не дуже од половине првобитног рока (чл. 28 ст. 2 Закона).

Концесионар, након закљученог уговора, има право посједовања и коришћења средстава и имовине које му концедент ставља на располагање, у складу са уговором. Концесионар не може обављати другу дјелатност осим оне која је наведена у уговору.

Уговор о концесијама престаје: истеком уговореног рока; отварањем стечајног поступка над концесионаром; престанком постојања предмета концесије и раскидом уговора о концесијама (чл. 29 Закона).

Уговор о концесијама може се раскинути: ако је концесионар несолвентан или ако је у стечају; ако концесионар или концедент не испуњавају уговорене обавезе (чл. 30 Закона). Дакле, државни орган је дужан да заштити имовину државе, ако се покаже да би она под одређеним условима пословања концесионара била знатно нарушена.

г) Дугорочна производна сарадња

Под појмом “дугорочна производна сарадња” можемо прихватити сваки дугорочни уговорни однос у трајању од најмање три године, између домаћег правног лица које обавља производне активности у БиХ и страног правног лица, а тај однос се тиче развоја, увођења производње и узајамног снабдијевања производима и њиховим саставним дијеловима. Наравно, слободан је увоз и извоз роба у извршењу уговора о дугорочној производној сарадњи које иначе потпадају под тај режим. Међутим, ако је у питању роба која подлијеже квоти или дозволи, предузеће може увести или извести такву робу на основу одобрења Министарства спољне трговине БиХ и ресорних министарстава ентитета. Одобрење за извоз и увоз важи онолико дуго колико је уговор на снази.

Вриједност робе у увозу, по основу уговора о дугорочној производној кооперацији, мора бити једнака вриједности увезене робе по том основу.

Овај уговор мора бити закључен у писменој форми, јер је то већа могућност контроле увоза и извоза капитала. Овај вид сарадње домицилних привредних субјеката са страним привредним субјектима треба да стимулише и ствара повољан амбијент за остваривање начела слободне трговине, полазећи са становишта да је то један од начина ефикасног увоза страног капитала, али и обуке кадрова за производњу савремене опреме. Савремена опрема у производњи, саобраћају, уз правну сигурност и владавину права повољни су услови за учешће привредних субјеката такве државе на свјетском тржишту.

Посебан осврт на страна инвестициона улагања у БиХ

У Босни и Херцеговини је велика стопа незапослености као посљедица ратне штете у периоду од 1992. до 1995. год. Према статистичким подацима од 2003. год. у БиХ је незапослено 451.404 грађана од чега 44,6% жена¹³. Укупан број незапослених радноспособних грађана по ентитетима износи: 283.900 у ФБиХ; 248.300 у РС и 23.000 у Дистрикту Брчко.¹⁴ Незапосленост повећава број сиромашних грађана, јер се тиме не обезбјеђује минимум средстава за егзистенцију породице, која обухвата 53 најважније животне намирнице, износи 455 долара за четворочлану породицу. Структура сиромаштва у БиХ је слиједећа:

- Хрвати имају 6,9 % домаћинстава који спадају у групу сиромашних;
- Бошњаци имају око 25 % домаћинстава који спадају у групу сиромашних;
- Срби имају око 43 % домаћинстава који спадају у групу сиромашних.¹⁵

Рјешавајући питања незапослености и смањење сиромаштва, БиХ је израдила средњорочну развојну стратегију под називом “Регионална економска стратегија Централне БиХ”. Овом стратегијом планира се:

- раст друштвеног бруто производа и уједначен економски развој;
- спровођење фискалне реформе;
- повећање раста приватног сектора и равноправна социјална заштита;
- смањење сиве економије;

¹³ Федерални завод за запошљавање ФБиХ, Билтен, Сарајево, 2003.

¹⁴ *Реформа развоја социјалне сигурности у ФБиХ*, Међународна радна група за социјалну политику, Сарајево, 2002, стр. 29.

¹⁵ Економски институт, *Извјештај о хуманом развоју*, Сарајево, 2002, стр. 31

- већа могућност усавршавања у струци;
- смањење стопе незапослености до 2007. године за 20 %.

Средњорочну развојну стратегију БиХ може остварити ангажовањем међународне заједнице на обнови и реконструкцији, што се заснива на искуствима земаља које су биле погођене ратом као и БиХ. Обнова БиХ представља економски пројекат међународне заједнице у укупној вриједности од 5,1 милијарди долара. Улагања су првенствено усмјерена на развој инфраструктуре.¹⁶

Стопа инвестиционог улагања у БиХ износила је: у 2000. години - 23%; у 2001. години - 21%; у 2003. години - 23%; у 2004. години - 24%. Инвестициона улагања у 2004. години износила су: на опрему и транспортна средства 52%, на грађевинске радове 44% и остало 4%.

У периоду од 1994. до 2005. год. у БиХ је уложено 3.728,8 милиона КМ директних страних улагања, од чека је у ФБиХ уложено 2.267,1 милион или 60,8%, а у Републику Српску 1.461,7 милиона КМ, односно 39,2%. Инвеститори су 85 земаља, од којих су 35 европских земаља са учешћем од 3,05 милиона КМ, односно 81,9% и 50 ваневропских земаља, са учешћем 679 милиона КМ. У БиХ је 2005. год. уложено 474,8 милиона КМ : Словенија 161,5 милиона КМ; Аустрија 121,3 милиона КМ; Данска 26,4 милиона КМ; САД 18,3 милиона КМ.

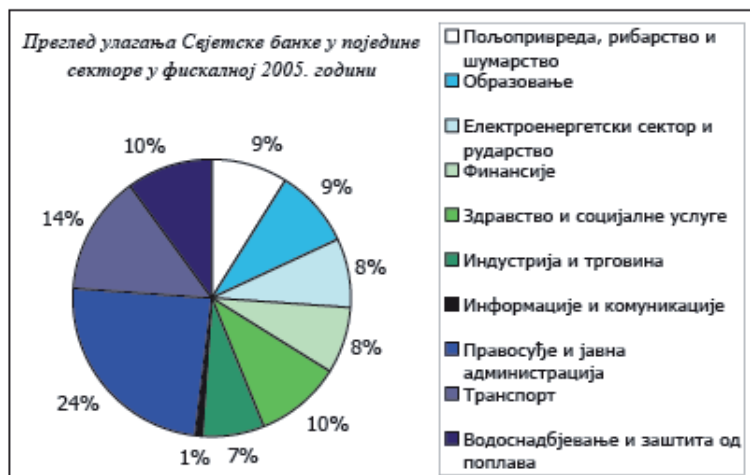
Улагања Свјетске банке у Босни и Херцеговини, у периоду од 2000. до 2005. године, значајна су. Вршена су по појединим секторима зависно од потреба. Основна сврха улагања Свјетске банке у Босну и Херцеговину је обнова ратом разрушене привреде, стварање повољних услова за развој пољопривреде, електропривреде, рударства, водоснабдијевања, саобраћаја. Циљ Свјетске банке је да се обезбиједи финансијска подршка за развој оних сегмената у економији за које није заинтересован приватни капитал, а који су претпоставка економском расту земље. Значајна средства су уложена у сектор образовања, јер уложена средства за развој сектора привреде без одговарајућег стручног кадра не могу се сврсисходно и рационално користити.

Сљедећа табела - приказ улагања Свјетске банке у поједине привредне и друге секторе потврђују претходно изложено:

¹⁶ Федерални завод за програмирање развоја, *Анализа остварених пословања субјеката у привреди и друштвеним дјелатностима БиХ у 2005. год.*, април, 2006.

Табела бр. 1 Преглед улагања Сејетске банке у поједине секторе (у мил долара)¹¹

СЕКТОР	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Пољопривреда, рибарство и шум.	837,50	695,50	1247,90	1213,20	1386,10	1933,60
Образовање	728,10	1094,70	1384,60	2348,70	1684,50	1951,10
Електроенергетски сектор и рударство	1572,40	1530,70	1974,60	1088,40	966,50	1822,70
Финансије	1571,60	2246,30	2710,80	1446,30	1808,90	1675,10
Здравство и соц. ус.	1491,70	2251,20	2366,10	3442,60	2997,10	2216,40
Индустрија и трг.	1036,70	718,30	1394,50	796,70	797,90	1629,40
Информације и комуникације	273,80	216,90	153,20	115,30	90,90	190,90
Правосуђе и јавна администрација	4534,60	3850,20	5351,20	3956,50	4978,60	5569,30
Транспорт	1717,20	3105,20	2390,50	2727,30	3777,80	3138,20
Водоснабјевање и заштита од поплава	1512,60	1271,70	546,00	1378,30	1591,60	2180,20
Укупно	15276,20	17250,60	19519,40	18513,20	20079,90	22307,00
Од чега IBRD	10918,60	10487,00	11451,80	11230,70	11045,40	13611,00
Од чега IDA	4357,60	6763,60	8067,60	7282,50	9034,40	8696,10

Европска инвестициона банка усклађује типове финансирања са захтјевима пројеката великог ризика и инфраструктурних пројеката великих размјера, па је с тим циљем установила структурна финансијска средства. Укупне резерве од 750 милиона евра ће, у наредне три године, бити искоришћене за генерисање операција вриједности између 1,5 и 2,5 милијарди евра. Ове операције ће се предузимати у земљама чланицама

Европске уније, али и земљама које нису чланице.¹⁷ Европска инвестициона банка улаже средства на основу претходно извршене процјене пројеката који морају бити у складу са циљевима економске политике Европске уније. Није довољно донијети пројекте, него је потребно и утрошити средства уложена од Европске инвестиционе банке, према пројектима за које финансирање су средства одобрена. На тај начин Европска инвестициона банка је уложила у Босну и Херцеговину 331.000.000 евра у, периоду од 2002. до 2007. године, од чега је у 2007. години уложено 1780.000.000 евра.¹⁸

Улагање страног капитала у Босну и Херцеговину води ову државу у свјетско тржиште, те постизање стандарда који су услов за европску економску интеграцију.

Литература

1. Буровић, Р.: *Међународно привредно право*, Београд, 2000.
2. Голдштајн, А.: *Међународно трговачко право - Конвенције, правила, опћи увјети пословања*, Загреб, 1970.
3. Ђирић, А. и Цветковић, П.: *Међународно трговачко право*, Ниш, 2001.
4. Е. Т. Усенко, *Форми регулирања социјалистичког међународног раздјелија труда*, Москва, 1965.
5. Јотановић Ченић, Г.: *Међународни економски односи*, Бања Лука, 2006.
6. *Анализа остваривања пословања субјеката у привреди и друштвеним дјелатностима БиХ у 2005. год.*, Федерални завод за програмирање и развој, Сарајево, април, 2006.
7. *Извјештај о хуманом развоју*, Економски институт, Сарајево, септембра, 2002.
8. *Реформа развоја социјалне сигурности у ФБиХ*, Међународна радна група за социјалну политику, Сарајево, 2002.
9. *Збирка процјена Републике Српске*, Глас Српске, Бања Лука, 2005.
10. *Повеља Уједињених нација, Уједињене нације 1945-1995, између признања и покуде*, Београд, 1995.

¹⁷ www.eib.org

¹⁸ www.eib.org